

Gramex
Musiiikin Satama
Keilasatama 2 A
02150 Espoo
www.gramex.fi

27.2.2025

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

SiV@eduskunta.fi

Asia: Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry:n lausunto kulttuuripoliittisesta selonteosta VNS 8/2024 vp.

Gramexin pääviestit

- Gramex pitää selontekoa erittäin merkittävänä työkaluna kulttuuripolitiikan ja luovien alojen kehittämiseksi Suomessa sekä yhtyy selonteon visioon Suomesta. Kulttuuri- ja luovat alat on nähtävä jatkossa yhtenä suurena perusteellisuuden verrattavana kasvualana.
- Selonteon toimeenpanoon tulee varata riittävästi resursseja sekä eri valtion hallinnonalojen että luovien toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä.
- Gramex näkee, että tekoälyn ja digitalisaation aikakaudella selonteon vision saavuttaminen tulee mahdolliseksi vain pitämällä huolta tasapainoisesti tekijänoikeuksia kunnioittavasta lainsäädännöstä.
- Selonteossa tulisi huomioida Suomen aktiivinen rooli tekijänoikeuslain tehokkaassa täytäntöönpanossa sekä EU:n sisämarkkinoilla että kotimaassa.
- Kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden tarpeet tulee ottaa huomioon valtion TKI-rahoitusta suunniteltaessa jo instrumenttien suunnittelun alkuvaiheessa.

Gramex kiittää mahdollisuudesta lausua kulttuuripoliittisesta selonteosta ja haluaa saattaa eduskunnan sivistysvaliokunnan tietoon kohteliaimmin seuraavaa:

1 Aluksi

Gramex kannattaa kulttuuripoliittisen selonteon tulevaisuuskuvaa Suomesta, jossa taide ja kulttuuri rakentuvat Suomea vahvistavaksi ja yhdistäväksi voimaksi, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta.

Visioon pääseminen edellyttää, että selonteon toimeenpanoon varataan riittävästi resursseja sekä eri valtion hallinnonalojen että luovien toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä. Siksi on olennaista, että ehdotettuun selonteon toteutusta arvioivassa kulttuuri- ja luovien alojen toimielimen kokoonpanossa huomioidaan riittävästi alan yritysten, tekijöiden ja taiteilijoiden edustus.

Kannustamme selonteon toteutusvaiheessa käytännölliseen dialogiin myös muiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimialojen kanssa. Luovilla aloilla on tutkitusti kriittinen merkitys eri alojen kilpailukyvyyn kasvattajana (esim. EU COM(2012) 537 final). Kulttuuri- ja luovat alat on nähtävä jatkossa yhtenä suurena

perusteellisuuteen verrattavana kasvualana. Gramex toivoo, että valiokunta tuo tämän selkeästi esille mietinnössään, sillä luovan alan merkitys kansantaloudelle on erittäin merkittävä.

Selonteon vision toteuttaminen edellyttää viisasta reagointia teknologiseen kehitykseen. Gramex näkee, että tekoälyn ja digitalisaation aikakaudella selonteon vision saavuttaminen tulee mahdolliseksi vain pitämällä huolta tasapainoisesti tekijänoikeuksia kunnioittavasta lainsäädännöstä. Kuten selonteko linjaa, alojen kasvu ja työllisyys rakentuvat kestäväälle ja oikeudenmukaiselle ansainnalle alusta- ja tekijänoikeustaloudessa.

2 Tulevaisuuskestävä ja kannustava tekijänoikeuslainsäädäntö

Tekijänoikeudella on fundamentaalinen merkitys luovien alojen yritysten, tekijöiden ja taiteilijoiden ansiotoiminnassa. Tekijänoikeus on suojattu perusoikeutena ja omaisuuden suojan piirissä. Ilman vahvaa tekijänoikeutta ja sopimusvapautta ei ole olemassa kukoistavaa alusta- ja tekijänoikeustaloutta – luovan työn tekijänoikeudet ovat ansainnan perusta. Musiikin käytön ehdoista ja luvista pitää voida sopia tasapainoisilla markkinoilla.

Tekijänoikeuksien merkitys alan ammattilaisten ansionmuodostuksessa pitäisi huomioida laajemmin selonteon kohdassa 3.2., erityisesti musiikin osalta. Sivistysvaliokunnan mietinnössä selonteosta tulisi todeta, että lainsäädäntöä tulee kehittää ja ylläpitää niin, että tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden taloudelliset ja moraaliset oikeudet turvataan.

On erinomaista, että selonteon kohdassa 3.2 todetaan, että *”teoksen hyödyntäminen tuo aina korvauksen tekijälleen”*. Valiokunnan tulee mietinnössään varmistaa, että luovan sisällön ja tekijänoikeuksien hyödyntämistä kehitettäessä kannustetaan oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välisiin sopimiseen perustuviin ratkaisuihin sen sijasta, että säädettäisiin teosten käyttöä koskevia tekijänoikeuden rajoituksia.

Tekoäly luo luoville aloille sekä laajemminkin yhteiskuntaan valtavasti mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Tekoälyn käyttöön ja kehitykseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset koskettavat äänitemusiikin esittäjiä ja tuottajia sekä algoritmien koulutuksessa käytettyjen äänitteiden että itse tekoälyllä tuotettujen luovien sisältöjen tekijänoikeuskäytäntöjen kautta.

Gramex toteaaakin, että kohdan 3.7 muotoilussa tekoälyn kehittämiseen liittyvien mainintojen tulisi olla tarkempia.

Gramex esittää valiokunnalle mietintöön kirjattavaksi, että tekijänoikeudella suojatun sisällön käyttämiseen tekoälymallin kouluttamisessa tarvitaan aina oikeudenhaltijan lupa. Koulutusprosessissa käytettyjen aineistojen tietojen tulee lisäksi olla avoimesti saatavilla.

Tällä hetkellä on selvää, ettei edellä kuvattu ja selonteossa mainittu *”teoksen hyödyntäminen tuo aina korvauksen tekijälleen”* -lähtökohta toteudu tekoälymallien kouluttamisen osalta, koska mallien kouluttamiseen on jo käytetty suojattua sisältöä siitä oikeudenhaltijoiden kanssa sopimatta ja luvatta. Maailmassa, jossa uuden liiketoiminnan kehittäminen perustuu toisten aiemmin luodun sisällön oikeudettomaan hyödyntämiseen, ei vallitse selonteossa kuvattua osapuolten välistä tasapainoa.

Selonteosta puuttuu kokonaan myös muita tärkeitä mainintoja, joihin suositamme kiinnittämään huomiota valiokunnan mietinnössä. Mietintöön tulisi kirjata, että kokonaan tekoälyllä tehtyä sisältöä ei tulisi suojata tekijänoikeudella ja tekoälyn tuottama sisältö tulisi merkitä kuluttajan kannalta tunnistettavasti. Lisäksi taiteilijalla on oltava oikeus päättää oman äänensä, kuvansa ja nimensä käytöstä sekä keinot estä niiden luvaton käyttö.

Toimiva tekijänoikeusjärjestelmä edellyttää oikeuksien tehokasta täytäntöönpanoa, etenkin myös tekoälyn aikakaudella. Selonteossa tulisi huomioida Suomen aktiivinen rooli tekijänoikeuksien tehokkaassa täytäntöönpanossa sekä EU:n sisämarkkinoilla että kotimaassa. Piratismi kytkeytyy monin eri tavoin kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rahanpesuun ja kyberrikoksiin, jotka edellyttävät tehokkaita keinoja rikoksien tutkimiseksi ja niihin puuttumiseksi.

Gramex tukee lisäksi selonteon tavoitetta siitä, että Suomessa on käytössä kehittynyt tekijänoikeuden digitaalinen infrastruktuuri. Tämä edellyttää toteutuakseen paitsi eri osapuolten aktiivista yhteistyötä, myös julkisten tuki- ja rahoitusinstrumenttien suuntaamista järjestelmän kehittämiseen.

3 Alan kasvun mahdollistaminen

Selonteon kohta 3.4 linjaa toimenpiteitä, joilla vahvistetaan kulttuuri- ja luovien alojen rahoitusta ja tukea.

Gramex esittää, että sivistysvaliokunta korostaisi mietinnössään sitä, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden tarpeet tulee ottaa huomioon valtion TKI-rahoitusta suunniteltaessa jo instrumenttien suunnittelun alkuvaiheessa. On myös tärkeää, että edistämistoiminnan instrumentteja rakennetaan yhteistyössä toimialan kanssa. Luovan alan toimijoilla on asiassa paras asiantuntemus.

Vaikka nykyisen hallituksen ohjelmassa on paljon luovien alojen kasvun ja viennin vauhdittamisesta, ei työ ole vielä käynnistynyt tehokkaasti. Yhteistyön tarpeesta kertoo se, että budjetissa luoville aloille osoitetaan yhteensä 9 miljoonan euron rahoitusinstrumentti Business Finlandin myöntövaltuuteen T&K-toimintaan, vaikka luovien alojen yritykset eivät ole tähän asti käytännössä pystyneet hyödyntämään T&K-rahaa, vaan ainoastaan innovaatiotukia.

Kohdassa 3.4 mainitaan, että sidosryhmien kanssa laaditaan periaatteet tekijänoikeuden ja aineettoman pääoman arvottamiseksi ja lisätään alan yritysten ja rahoittajien välistä vuoropuhelua. Yhteydessä jää epäselväksi, mihin arvottamiseen viitataan. Mikäli kohdassa viitataan aineettoman pääoman ja tekijänoikeuden arvon esittämiseen yrityksen taseella, tulisi tästä olla kohdassa selkeä kirjaus. Nyt kirjaus on monitulkintainen.

Lisäksi kulttuuri- ja luovien alojen menestystä edistää alan epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvien sosiaaliturvahaasteiden korjaaminen.